

bookvoice

Συζητώντας με τον Χάρη Βλαβιανό και τον Χρήστο Χρυσόπουλο

Διπλή γραφή

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΥΣΣΑ

Δύο φίλοι συν-γραφείς έγραψαν ένα αλλιώτικο, άκρως γοητευτικό βιβλίο, απολύτως μη συνιστώμενο στους αναγνώστες των «εύπεπτων» μπεστ σέλερ. Από κοινού το έγραψαν, από κοινού απαντάνε τις ερωτήσεις μου. Σεβόμενος τον όρο τους, έτσι παρουσιάζω και γω τη συνέντευξη, χωρίς να προσδιορίζω ποιος από τους δύο είπε τι.

Θα έλεγα ότι «Το διπλό όνειρο της γραφής» είναι ένα σπονδυλωτό δοκίμιο, ακόμα καλύτερα ένα εγχειρίδιο, με χαλαρή συγκρότηση, γύρω από τη συγγραφική, γλωσσική και αναγνωστική διαδικασία. Συμμερίζεστε αυτή την πιθανολόγηση; Ας πούμε ότι είναι ένα δοκίμιο που εξακτινώνεται προς διάφορες κατευθύνσεις. Όλες όμως αφορούν βασικά ζητήματα της λογοτεχνίας και ως εκ τούτου συνδέονται μεταξύ τους. Κεντρικό θέμα, όπως υπογραμμίζει και ο τίτλος, είναι η πράξη της γραφής και όλα όσα αυτή συνεπάγεται, είτε για την ποίηση, είτε για την πεζογραφία, δύο μορφές λόγου που για μας δεν είναι πλέον τόσο διακριτές, αλλά συνδέονται με πολλούς και ποικίλους τρόπους.

Μου φαίνεται ότι ένα από τα πιο γοητευτικά στοιχεία αυτού του βιβλίου είναι να προσδιορίσει ο αναγνώστης ποιος είναι ο συνεκτικός εννοιολογικός πυρήνας του καθενός από τα 31 «κεφάλαια». Εννοώ ότι αφού «γράφτηκε» (συντέθηκε) το βιβλίο, εν συνεχεία απαλείψατε τους τίτλους των κεφαλαίων, προς χάρην του σκεπτόμενου αναγνώστη. Τι απαντάτε στην ιδέα; Ακριβώς. Το βιβλίο, όπως είπαμε, έχει διακριτά μέρη/κεφάλαια, το καθένα εκ των οποίων προσπαθεί ν' α-

παντήσει σε επιμέρους ερωτήματα. Μπορούμε, για παράδειγμα, να μιλάμε σήμερα για πρωτοτυπία και αυθεντικότητα; Έχει νόημα στη μεταναστευτική συνθήκη να επιμένουμε σε «λογοτεχνικά είδη»; Ποια είναι η σχέση ενός κειμένου με την «αλήθεια»; Τα ερωτήματα αυτά, ωστόσο, διαμορφώνουν ένα μονοπάτι της σκέψης που διατρέχει όλο το βιβλίο. Θα θέλαμε ο αναγνώστης, ο σκεπτόμενος όπως τον χαρακτηρίσατε, να το εντοπίσει και να το ακολουθήσει μαζί μας. Και εμείς, εξάλλου, σε πολλά σημεία του βιβλίου λειτουργήσαμε ως αναγνώστες – ο καθένας των βιβλίων που έχει γράψει ο άλλος, αλλά και γενικότερα των έργων που έχουν καθορίσει και διαμορφώσει τις αισθητικές μας αντιλήψεις ή και εμμονές.

Πείτε μας δυο λόγια για το υπέροχο εξώφυλλο. Το εξώφυλλο ανήκει σ' έναν από τους καλύτερους σύγχρονους Αμερικανούς φωτογράφους, τον Rodney Smith. Ψάχναμε για μια φωτογραφία που ν' αποτυπώνει τη «διπλή» καταγωγή του βιβλίου και νομίζουμε ότι αυτή που επιλέξαμε αρμόζει πλήρως σ' αυτό που θέλαμε. Ας αποφασίσει ο αναγνώστης βέβαια, αν αυτός που κάθεται στο δέντρο είναι ο ποιητής και αυτός που πατάει στη γη ο πεζογράφος, ή ανάποδα.

Υπάρχει προηγούμενο τέτοιου βιβλίου; Εννοώ και με τα τρία στοιχεία ταυτόχρονα: το θέμα, τη δόμηση και τη συγγραφική дуάδα; Στην Ελλάδα, καθώς και στην αγγλόφωνη γραμματεία που παρακολουθούμε και οι δύο, απ' ό,τι ξέρουμε όχι. Στη Γαλλία

Χάρης Βλαβιανός

Χρήστος Χρυσόπουλος

σαν και την «ανοικτή» δομή του. Η μορφή του δηλαδή είναι άρρηκτα δεμένη με τον τρόπο που συλλάβαμε και γράψαμε το βιβλίο αυτό.

Βρίκα πολύ καλή την πραγμάτωσή σας να μη γράψετε, όπως συνθίζεται, υπό το πρόσχημα μια συγγραφικής πλοκής, αλλά γυμνά, συμπυκνωμένα και μη μυθολογικά: «Πάρ' τα, αυτά είναι». Τι σχόλια εισπράττετε επ' αυτού από τους αναγνώστες; Μέχρι στιγμής πολύ θετικά σχόλια, γιατί αυτός ο άμεσος τρόπος «έκθεσης» των σκέψεών μας (και υπό τη μορφή ερωτημάτων) δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθήσει και το δικό μας «βηματισμό» και να καθορίσει το δικό του.

υπάρχει η συνεργασία των Ντελέζ/ Γκουαταρί. Αλλά αυτό δεν αφορά στη λογοτεχνία, αλλά στη φιλοσοφία.

Όσο μελετούσα το βιβλίο, όλο και περισσότερο σχηματίζα την εντύπωση ότι θα βρει ευμενέστερη απήχηση κυρίως σε συγγραφείς-συγγραφείς και λιγότερο σε αναγνώστες-αναγνώστες (εντύπωση που μου κορυφώθηκε στο υπέροχο «κεφάλαιο» 22). Με βάση αυτή την ιδέα, ρωτώ πώς αντιμετωπίστηκε το βιβλίο από το συγγραφικό σινάφι; Είναι χωρίς αμφισβήτηση να απαντήσουμε στο ερώτημά σας, γιατί το «Διπλό όνειρο της γραφής» κυκλοφόρησε μόλις πριν δέκα μέρες. Ελπίζουμε πως το «σινάφι», όπως το λέτε, θα βρει στο βιβλίο αυτό γόνιμα ερωτήματα και σκέψεις που ανταποκρίνονται και σε δικούς του αντιστοιχούς προβληματισμούς. Πάντως το βιβλίο αυτό δεν αφορά αποκλειστικά τους συγγραφείς. Απευθύνεται σε όλους όσοι δεν διαβάζουν λογοτεχνία απλώς και μόνο για να σκοτώσουν το χρόνο τους. Σε όσους μέσα στο χρόνο διαμορφώνουν μαζί της μια σχέση απαιτητική και ουσιαστική.

Έκω τη γνώμη ότι, σε μεγάλο βαθμό, το ίδιο το βιβλίο αποτελεί πραγμάτωση πολλών από όσα αναφέρετε. Συμφωνείτε; Ναι. Έχετε δίκιο. Τα ερωτήματα που θέτει διαμόρφω-

Όσο πιο πολύ μελετούσα το βιβλίο, τόσο πιο πολύ το εκτιμούσα και το αγαπούσα. Ο φωτισμός τώσων διαφορετικών όψεων του θέματος καθιστά το βιβλίο μη-δύσκολο, υπό μία έννοια. Πώς βλέπετε αυτή την ιδέα; Σας κατηγόρησαν μήπως ότι το βιβλίο είναι «δύσκολο»; Κανένα κείμενο δεν είναι εύκολο ή δύσκολο έξω από τους κανόνες και τα δεδομένα της κοινότητας που αποφασίζει τι αποτελεί αναγκαία και επαρκή γνώση και ποια είναι η κατάλληλη αισθητική αντιμετώπιση του κειμένου. Αυτό είναι άλλωστε ένα από τα ζητήματα που πραγματευόμαστε στο ίδιο το βιβλίο. Με άλλα λόγια, η δυσκολία δεν είναι μια ιδιότητα των κειμένων· σκετίζεται άμεσα με τον τρόπο που έχουμε μάθει να διαβάζουμε. Για μας το βιβλίο επομένως δεν είναι «δύσκολο». Σίγουρα όμως προϋποθέτει έναν αναγνώστη υποψιασμένο και έτοιμο να συνομιλήσει ανοικτά μαζί μας.

Υ.Γ. Στις 10 του Μάη, ο Χ. Βλαβιανός κέρδισε το ετήσιο βραβείο ποίησης του περιόδικου «Διαβάζω» για το βιβλίο του «Διακοπές στην πραγματικότητα».

Info: Χάρης Βλαβιανός - Χρήστος Χρυσόπουλος «Το διπλό όνειρο της γραφής», εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2010